
Рецензії

КНИЖКА ПРО ГЕРОЇЧНУ БОРТЬБУ ГАЛИЦЬКОГО СВЯЩЕННИКА ТА ЙОГО ДІТЕЙ ЗА ВИЗВОЛЕННЯ З-ПІД ОКУПАЦІЙНОГО СОВЕТСЬКОГО ЯРМА

Марія ГОРБАЛЬ

ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0001-9287-8336>

провідний науковий редактор,

Інститут народознавства НАН України,

проспект Свободи, 15, 79000, м. Львів, Україна,

e-mail: horbal.m@gmail.com

**Надія Мельник «Габрусевичі.
Священнича родина»: монографія.
Львів: Сполом, 2022. 248 с., іл.**

Найперше заслуговує на увагу інформація про саму авторку дослідження. Її син, Ростислав Мельник, зараз перебуває на фронті, в ЗСУ, добровольцем пішов боронити Україну. Його батьки, Надія разом з чоловіком Ігорем Мельником, попри те, що всю життєву потугу вкладають задля перемоги українських військ на фронті, працюють і на фронті ідеологічному. Надія — дослідниця історії теренів, де народилась, Ігор — її натхненник та меценат. У 2020-му вийшло у видавництві «Сполом» її монографічне дослідження «Моя Лопушна», а нещодавно в тому ж видавництві — наступне видання — «Габрусевичі. Священнича родина».

У цьому виданні авторка намагається правдиво відтворити трагічну життєву історію священника УГКЦ о. Северина Габрусевича (який душпастирював і в їхньому селі, в Лопушні на Львівщині) та його великої родини, яка вела героїчну боротьбу за визволення з усіма окупаційними режимами ХХ століття.

Хто ж був той священник УГКЦ? Читаємо у книжці: «...о. Северин Габрусевич уроджений 22 жовтня 1868 року у містечку Підгайці Бережанського повіту на Тернопільщині. Гімназійну освіту обдарований юнак отримав у Бережанах 1888 року, а теологію, відповідно, в 1892 році у Львові» (с. 12). «...Був людиною стриманою, врівноваженою, з філософським складом розуму. У Вільховець зі собою він привіз величезну бібліотеку, якою дуже дорожив і якою, якщо так можна сказати, пишався. **Класиків німецької, французької, грецької, античної літератури читав в оригіналі (виділення М.Г.).** ... Сільське господарство його майже не цікавило. А ось книжка — це було його життя. Заохочував до читання і парафіян, радо позичав книги із власної бібліотеки» (с. 19).

Гідний подиву і наслідування принцип виховання дітей — їх о. Северин виховував у великій любові та строгій дисципліні: «Строгість у вихованні й навчанні дітей поєднувалась із невимушеними розважними застільними бесідами. Вечорами, як походила вся родина, розмовляли на різні світські та політичні теми, розв'язували математичні головоломки, грали в шахи і навіть салонні ігри, в тому числі й картярські, які духовенство переважно гостро засуджувало. Але найголовнішим у сім'ї о. Габрусевича було те, що всі безмежно любили один одного, і завдяки цій атмосфері в родинному колі були присутні, жили навіть ті, що відійшли у вічність» (с. 25). А ще — неодмін-

не фізичне загартування задля прийдешніх життєвих випробувань, які, як розумів батько, неодмінно чекатимуть на його синів і дочок: «Ще досі по селу ходять перекази, як юнаки загартувували силу волі, бігаючи “голими” (напіводягненими) по кропиві, а взимку в коротких штанцях (бриджах) і легеньких літніх кабатах влаштували в лісі перегони на тартах, а ще вибігали в шортах босими на мороз і обтирали себе снігом» (с. 24).

Отець Северин Габрусевич ніс селянам, де він душпастирював, не тільки Слово Боже, але і слово національної ідеї, культури, традиції. Він, зі своїми синами, зорганізував сільський театр. «Селяни не просто вчили ролі і проговорювали їх, ні, вони пропускали їх через серце, проживали їх разом зі своїми героями. ... Попри загальну антиукраїнську політику тут звучала і українська мова, і українська пісня, а головне — неприхована українська національна ідея. Такі сходини гуртували селян навколо своїх звичаїв, рідного слова, культури. Несли ідеї добра, справедливості, любові до оточуючих» (с. 25—26).

Та «26 жовтня 1949 року [вісімдесятидволітній] о. Северин Габрусевич з двома дочками Надією та Стефанією із станції Великі Глібовичі ешеломом № 97378 Читинської залізниці був відправлений на станцію Большой Невер Амурської області — подорож в один кінець. Ешелон цей — товарний поїзд, який віз людське горе — малих жінок, дітей, старих, калік, німечин... Постає риторичне питання, дуже болісне і актуальне: за що карали двох-, трьох-, п'ятилітніх дітей? Холодом, голодом, спрагою, вагонами-“телятниками”; сухим пайком із кількох тюльок чи гнилого оселедця і літр води на добу, — за що?» (с. 226). Там, в Амурському краї, отець відбув покарання страшних шість своїх років життя, і спочив (у 1955 р.) — український мудрець, мученик і духовний праведник, освячуючи своїми кістками ту землю.

Діти отця Северина Габрусевича:

Антін. Первісток в родині, 1898 р. н. Вояк УГА, учасник боїв за Львів, разом з військом УНР брав участь у звільненні Києва 31 серпня 1919 р. Загинув в боях з більшовиками і похований під Києвом в братській могилі.

Іван. Провідний член Групи Української Державницької Молоді (ГУДМ). Член Проводу Союзу Української Націоналістичної Молоді (СУНМ),

1926 р. В лютому 1930-го Іван — керівник підreferентури юнацтва в першій Крайовій Екзекутиві ОУН. (Перший Крайовий Провідник Екзекутиви — Богдан Кравців). В 1931 р. Іван Габрусевич — заступник Крайового Провідника ОУН С. Охримовича.

Новим членом Крайової Екзекутиви стає шкільний товариш С. Охримовича С. Бандера.

В той час, коли Іван Габрусевич є заступником Крайової Екзекутиви ОУН, С. Бандеру приймають тільки її членом.

3 липня 1931 р., за дорученням Є. Коновальця, І. Габрусевич обіймає пост Крайового Провідника ОУН (з 03.07.1931 до 23.03.1932 р.). Нелегально виїжджає до Праги на зустріч з Є. Коновальцем і погоджується залишитись там в розпорядженні Проводу Українських Націоналістів (ПУНУ). На своє місце пропонує кандидатуру Богдана Кордюка, псевдо Діка, а його заступником — С. Бандеру. Весною 1934 р. стає членом ПУНУ, керує референтурою ідеологічного вишколу, організовує нове видання «Розбудова нації», співпрацює в Націоналістичній Пресовій Службі (НПС). На початку 1940-го стає членом революційного проводу ОУН, який очолив С. Бандера.

Іван Габрусевич був одним із організаторів проголошення Акту відновлення Української Держави¹ 30 червня 1941 р., він розробив концепцію і склад Українського Державного Правління (УДП)².

Володимир. Активний член Організації Вищих Кляс Українських Гімназій (ОВКУГ), один з її керівників (разом з братом Іваном). Організовує і проводить в кінці 1920-х рр. саботажні акції. Після арешту

¹ Акт відновлення Української Держави було проголошено з балкона будинку товариства «Просвіта» у Львові (Площа Ринок, 10). На башті Князівської гори було піднято національний прапор. Львівська радіостанція повідомила про Акт населення України і передала благословення митрополита Андрія Шептицького з цієї нагоди.

Акт 30 червня 1941 р., хоч і був несподіваний, засвідчив усьому світові і, зокрема, Німеччині, що український народ є законним господарем на своїй землі і буде її боронити власними грудьми перед кожним, хто намагатиметься потоптати волю України [1].

² Українське Державне Правління (УДП) — головний виконавчий орган відновленої Української Держави, проголошеної Українськими Національними Зборами з ініціативи Організації Українських Націоналістів у Львові 30 червня 1941 року [2].

шту у вересні 1933 р. всю революційну і громадську роботу проводить в Бібречькому повіті, є членом «Сокола» і «Просвіти». (На той час працює в адвокатській конторі в Бібрці, а діяльність в «Соколі» та «Просвіті» використовує як прикриття для діяльності в ОУН). Допомагає відкривати «Читальню», організовує курси для неписьменних селян, збирає кошти на будівництво Народного Дому в Бібрці. Є одним з керівників ОУН в повіті.

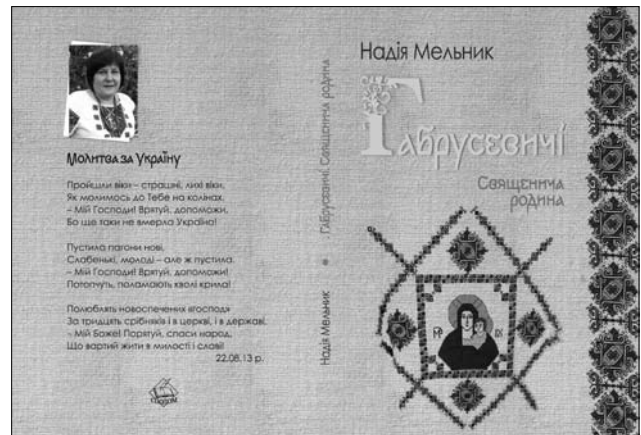
В 1939 р., після приходу більшовиків, емігрував до Кракова, де, разом з земляком-вільхівчанином Іваном Дендерисом, засновують українські книгарні «Логос» і «Засяння».

30 червня 1941 р. до Львова прибула Середня Похідна Група Миколи Лемика, разом з нею 100 членів ОУН, які мали організувати проголошення Акту відновлення Української Держави. Серед них був і Володимир Габрусевич.

Організовує підпільні осередки, займається заготовкою зброї та продовольства, підготовкою до боротьби з окупантами в краї. Був одним з організаторів СБ ОУН Львівщини. Для прикриття під час німецької окупації працював ревізором по торгівлі, що давало йому змогу вільно переміщатись скрізь, де тільки-но йому було потрібно. Не залишив після себе жодних слідів, псевдо невідоме. Тому КДБ шукало його ще в 1970-х рр.

Михайло. В 1939 р., після приходу більшовиків, разом з братом Володимиром семінарист-богослов Михайло емігрував до Кракова, де вступив до батальйону «Нахтігаль», в складі якого 30 червня 1941 року прибув до Львова, де «Нахтігаль» брав участь у проголошенні Акту відновлення Української Держави. 6—7 липня 1941 р. «Нахтігаль» залишив Львів, а далі бійці легіону брали участь в боях під Вінницею. Зі слів сестри Надії, в одному з цих боїв Михайло Габрусевич загинув.

Надія. Активна пластунка, гурток «Лисички». В 1930-му вступає в ОУН. Після закінчення гімназії в 1932 р. працює в Науковій бібліотеці при Львівському університеті. Проводить вишколи для молодих членів Юнацтва, активно працює в референтурі пропаганди ОУН. Під час німецької окупації розповсюджує листівки, нелегальну націоналістичну літературу, виконує функції зв'язкової. Разом із М. Кравців розповсюджує бофони (бойовий фонд — односторонні грошові документи з національною симво-

лікою та символікою ОУН-УПА). Після відступу німців Надія повертається до батьків до Вільхівця. Разом з Катериною Зарицькою (псевдо «Монета»), Галиною Дидик (псевдо «Анна») виконують вказівки Р. Шухевича.

26 жовтня 1949 р. Надію, як членкиню ОУН, разом з батьком та сестрою Стефанією, висилають на 10 років в трудові табори та 5 років на спецпоселення в Амурський край.

Стефанія. Активістка «Пласту», брала участь в роботі Комітету Допомоги політичним в'язням. У 1936 р. виходить заміж за семінариста Володимира Слободяна. В березні 1949 р. о. В. Слободяна засудили до 25 років таборів та 5 років спецпоселення за зв'язок з націоналістичним підпіллям. Стефанію ж, як члена сім'ї учасника ОУН, 26 жовтня 1949 р. виселяють на 10 років у виправні трудові табори та 5 років спецпоселення, разом з батьком о. Северином та сестрою Надією, в Амурський край.

«Советська система завжди була бандитською, садистською, терористичною і свідомо злочинною до волелюбного українського народу, працювала як костедробилка і потужний інструмент геноциду українців. Через національно-визвольний рух в краї підозрювала буквально всіх корінних жителів Галичини, навіть неповнолітніх. І не безпідставно. Окупанта ненавиділи скрізь, де б не ступала його нога» (с. 227).

Праця віддзеркалює не лише історію окремої родини чи села, а й загалом процес національно-визвольного руху.

Доповнене видання прекрасним дитячим вертепом «Для школярів і пластунів», укладеним сином отця Северина Габрусевича Іваном. І, як барвисте обрамлення, на звороті обкладинки — вірш Надії Мель-

ник «Молитва за Україну», написаний у серпні 2013-го, напередодні Майдану (Надія каже, що слова самі струменіла, немов кимось надиктовані, а вона лише встигала записувати). Отож фрагмент вірша:

*Проїшли віки — страшні, лихі віки,
Як молилось до тебе на колінах.
— Мій Господи! Врятуй, допоможи,
Бо ще таки не вмерла Україна.*

Видання приурочене до 120-ї річниці від дня народження сина священника УГКЦ отця Северина Габрусевича Івана, спочатку заступника Крайового Провідника ОУН, а з 03.07.1931 до 23.03.1932 р. — Крайового Провідника ОУН.

Вперше виводиться історична постать Надії Габрусевич. До авторки книги «Габрусевичі. Священнича родина» Надії Мельник ніхто з науковців не підіймав документів Архіву СБУ у Львівській області про Надію Габрусевич. А вона, Надія Габрусевич, була такою ж зв'язковою, виконувала ті ж самі

функції та вказівки Р. Шухевича, що й її двоюрідна сестра Катерина Зарицька (псевдо «Монета») та Галина Дидик (псевдо «Анна»).

Книжка призначена для наукового та широкого загалу читачів. Вона справляє неймовірне враження на кожного, хто її прочитає, бо перероджує із приземленого споживацького до піднесено патріотичного стану.

Доземний уклін усім борцям за волю України, доземний уклін авторці книжки. Дай їй, Боже, здоров'я і сили витримати цей страшний час війни, де на фронті воює і її син Ростислав.

Мусимо знати своїх борців-мучеників, які несли Божу правду про Божу землю, Україну.

1. Акт відновлення Української Держави. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>.
2. Українське державне правління. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>.